

Pepa ea te Kapineta/Mālo Fakaauau Nā lōlōmia ite initaneti

Minihita & nā tiute taukave	Huhuga Jan Tineti, Ākoakoga Fehoahoani (Fakatinoga Mahani a nā Ākoga)
Igoa o te paketi	Iiloīga o nā Manakoga tatau Pitohili te Maualuga: Lipoti ki te Kapineta/Mālo Fakaauau
Aho na tau fakatino ai	7 Novema 2022
Aho na fakahalalau ai	17 Novema 2022

Ko nā pepa iēnei na fakahalalau fakapitoa:

Iiloīga o nā Manakoga tatau Pitohili te Maualuga: Lipoti ki te Kapineta/Mālo Fakaauau
Aho na tau fakatino ai: 7 Novema 2021
Tuhitala: Minihita Fehoahoani o Ākoakoga

Minute a te Kapineta: CAB-22-MIN-0490
Aho na mafaufaugia: 7 Novema 2022
Tuhitala: Ofiha o te Kapineta

Minute a te Kapineta: SWC-22-MIN-0188
Aho na mafaufaugia: 26 Oketopa 2022
Tuhitala: Ofiha o te Kapineta

Iiloīga o nā Manakoga tatau Pitohili te Maualuga: Ko ni a te tāua ki nā tino e pogai tonu kie
Aho na fakatalanoa ai: 11 Aokuho 2022
Tuhitala: Taupulega a Niuhila mō Hukehukega tau Ākoakoga

Huiga ki nā fakamaumauga

E iei ni vāega kua kavekehea mai nā laupepa auā ko nā fakamatalaga e taofi (withheld) e hē i loto o te mafai o nā tiute a te Minihita, ma e hē talafeagai ki te fakahalalau fakavave o tēnei vāega.

Ko nā pogai talafeagai tāua ki te taofi o ni fakamatalaga i lalo o te Tulafono e vēnei:

Vāega 9(2)(f)(iv) ke tāmau te puipui ki nā fakamatalaga o nā fautuaga na kaumaia e nā Minihita o te fenua ma ona ofiha.

E mafai koe ke faitau ki te Tulafono Aloakia mō nā Fakamatalaga 1982 i kinei:
<http://legislation.govt.nz/act/public/1982/0156/latest/DLM64785.html>

Fakamatalaga Puipua

Ofiha o te Komiti mō te Minihita Lagolago o Ākoakoga ma te Olamatolō lelei

Iloilōga o nā Manakoga tatau Pitohili te Maualuga: Lipoti ki te Kapineta/Mālo Fakaauau

Fakatū

- 1 Ona ai ko te Iloilōga o nā fehoahoaniga mō tamaiti ākoga iē e pitohili te maualuga te manakomia o nā fehoahoani, ko tēnei pepa e talohaga ki he maliliega ma te Kapineta/Mālo Fakaauau ke fau he hihitemi fou mō nā fehoahoaniga tau akoakoga mō iēnei tamaiti ākoga. Ko taulua maliliega e hakilia ke fau ai he ata manino mo te fakatū tau atiakega (business case) ki te atiakega e manakomia ke haofia ai nā tahuihuiga o te hihitemi.

Te va fealoaki ki nā moemitiga a te mālo

- 2 Ko te Iloiloga o nā Manakoga tatau Pitohili te Maualuga (the Review) e fetaui ki ni fakamoemoega kae ko heki fakatinoa nā pālota ke aofia ai nā Polihia te Pati a te Leipa mō nā pālota o te 2020. E hakilikili ke fakalauaitele te fakatino lelei o nā fakamoemoega e lima a te Mālo mō te akoakoga. E fehoahoani foki ki te fakatino leleia o te Taki a te Mālo mō te Ola Mālolo Lelei o Tamaiti ma Talavou (Government's Child and Youth Wellbeing Strategy), ma nā fakamoemoega ke fakatino nā huiga lelei mō te komiuniti a ki lātou iē e hē katoatoa te mālohi, ma kitea ai i kina ko Niuhila ko te koga pitohili ona lelei ite lalolagi ke tamaiti ai.

Kotokotoga pukupuku

- 3 I te aho 1 Hetema 2021 na mālilie te Kapineta/Mālo Fakaauau ki te ata ma nā limitiga o te Iloilōga, ke toe lipoti ai ki te Kapineta ia Oketopa 2022 [CBC-21-Min-0082 refers].
- 4 Ko te Iloilōga kua leva te manakomia e te matātā o ākoakoga mā ki lātou e fakatinoa nā galuega tau ākoakoga, ki lātou e hē kātoatoa te mālohi ma nā matua, ko te Iloiloga foki kua maua mai ai ni fakamaoniga kilia o te fakailoga tino i loto o te hihitemi. E ui kua lahi te heleni kua fakafano e te Mālo ki te hapotiga o īenei fehoahoani tau ākoakoga i nā tauhaga e lima kua teka, e ie lava nā tamaiti ākoga e heki lātou maua lava te fehoahoani e manakomia, ko nā tautuaga foki kua fai kaimemeo.
- 5 Ko nā mātauga na maua mai i te Iloilōga na fakailoa kui mai nā fakatalatalanoaga a te Matāeke o Ākoakoga ma tagata lauaitele pe ko te papiliki agai ki te Iloilōga, vēna ma he pepa nā fatu e te Ahohia te Ola Mālolo lelei o Tagata SWA (Social Wellbeing Agency) kui i te fakaogā e lātou te Intergrated Data Infrastructure, vēna foki ma nā mātauga mai te iloilōga lava a te Ofiha o Iloilōga tau Ākoakoga (ERO) agai ki nā fakahoahoaga tau ākoakoga mō nā tamaiti ākoga e hē kātoatoa te malohi i nā Ākoga Kāmata.
- 6 Ko te Iloilōga na iloa ai foki e hē lava te hapoti i te hihitemi ma e tokalahi nā tamaiti ākoga koi fakalofa lava i te hē maua o nā fehoahoaniga fakaopoopo e tatau ke fakamāliegia. Ko nā mātauga a te SWA e fakaali mai ai, mō hō he tokafitu o tamaiti ākoga iē e ki lātou maua nā fehoahoaniga, e toka tolu e ono hē fakamāliegia o lātou manakoga tatau pitohili te mauluiga i o lātou olaga tau ākoakoga. Ko nā Vāega la iēnei e ono afaina ai iēnei tamaiti ākoga i o lātou vafealoaki ma iētahi (social), lagona ki na vāega kehekehe (emotional) vēna te ākoakoga.

- 7 Mō tamaiti ākoga ma o lātou kaiga, e i ei nā fakafitauli e aofia ai te i ei ni lagona ko ki lātou e hē amanakia, e hē tatau ke kaufakatahi ki nā ākoga pe ko nā ākoga na ki lātou filifilia lava, e vēna ki nā fehoahoaniga e faigatā ma e maua gatā ni avanoa kie, ke pa foki lava ki nā fekuikuiakiga ke apalai-ke-ulufale ki te ākoga e fakanunumi lele ma e fakatapulā foki.
- 8 Mō nā ākoga kāmata, ko nā fakafitauli lahi lava ko te hē lava ma hē tutuha nā avanoa ke maua ai ni fakatupega mō nā lihohi ma nā fehoahoaniga, kae ko nā fehoahoaniga foki e maua e tuai ma hē mautū. E hē lava nā takitaki tau te ākoakoga ma e hē lava te kaufaigaluega e mautonu i te lātou fehoahoani ki nā tamaiti e pitohili ona manakomia nā fehoahoaniga i nā ākoga kāmata pe ko te potu ākoga.
- 9 Ko te Mālo e fakamaoni ke maua fakaholo kātoa he hihitemi maopo tau ākoakoga mō tagata lauaitele (fully inclusive public education system), ko he koga ia e maua tutuha uma ai e tamaiti i Niuhila, tuha pe ko fea te omamai ai pe ko nia o lātou lave tau ākoakoga, e mafai ke aufia a lātou taumafaiga ki te mea e gata ai ma, e totoka i te lātou malaga tau ākoakoga.
- 10 Ko te Mātaeke e iei a lātou galuega ke fakagaoi ai nā fehoahoaniga e fakatino ki hē tūlaga e maopo kātoatoa ai nā vāega koi mihi i te hihitemi tau ākoakoga mō tamaiti ākoga uma lele. E aofia ai te fakatinoga o he ata-taki fou (framework) mō nā fakatinoga e taku ko Te Tūāpapa o He Pikorua (Te Tūāpapa – kikila ki te Figure 1). Te Tūāpapa e fakamoemoe ke fakamautū te tamaiti ākoga ma to na kaiga ki te lototonuga o hō ni tonu fai.
- 11 Te Tūāpapa e fehoahoani ki nā huiga e manakomia ke tautali ai ki nā faitioga ma ni fakafitauli e kaumai i nā taumafaiga ke fakamaopo ki he ata-taki kātoatoa. Ko iēnei taumafaiga ke tahui ai nā fakafitauli mahani e mafua ona ko te fakamaopo o he ata kātoatoa mō nā fehoahoaniga tau ākoakoga, ko he vāega tēnei e fakamoemoegia ke gaoi ai ki he auala ke fofō ai iēnei fakafitauli mahani i te hihitemi. Nā Ofiha Patino mō nā Fehoahoaniga (Learning Support Coordinators) ka fehoahoani ki te hapotiga o iēnei gaoioiga i loto o nā fakanofonofoga fakalotoifale a nā komiuniti ākoakoga.
- 12 Kae, e mātau e lahi na huiga e manakomia ke gaoi mai i he hihitemi hē totoka, venā nā tautuaga e fakatino i ni auala e tuhi kehe lava ia. Kafai e hē totoka ma hē lelei te tātou hihitemi, e ono iei ni takapupū i nā fehoahoaniga, ma, ko nā kehekehega i te hihitemi ka atili ai te fakaauau ki he tulaga hē manuia mō tamaiti ākoga iē pitohili ona manakomia nā fehoahoaniga.
- 13 Ke tautali ki tēnei vāega, e fautuagia te Kapineta/Mālo Fakauau ke malilie ki he hihitemi fou ke fehoahoani ai ki tamaiti ākoga iē e pitohili te maualuga o 'lātou manakoga tatau. Ko te Iloilōga e fakailoa manino mai ai i te manakoga ke iei ni huiga mautū ke fakatinoa i he piliota loa ke haofia ai te vāega e pitohili ona lelei ke fakatinoa ai te fakatinoga o nā fehoahoaniga.
- 14 E fakatū ai e au he metotia e opotia ai nā fakatinoga (mixed model approach), ie e kikila ki te fauga o he faigāpāga i te va o tamaiti ākoga, o lātou kaiga ma tē ākoga. Ko te metotia fakafaigāpāga tenei e fakamalohilohi ai nā tamaiti ākoga ma nā kaiga ke lahi atu ni a lātou filifiliga ma totoka pe ko hea tonu te uiga o nā fehoahoaniga mō ki lātou. E lahi nā takiala kehekehe ma nā avanoa ke maua ai nā fehoahoaniga kehekehe fuafua ki te mea pitohili ona lelei mō tamaiti/kautalavou ma o lātou kaiga.

FAKAMATALAGA PUIPUIA

- 15 Ko tēnei hihitemi fou na fau i luga o Nā Takiala ki te Fakafaigofiega o nā Olaga (Enabling Good Lives (EGL)) principles¹ ma nā vāega tāua nā maua mai i te Ka Hikitia – Ka Hāpaitia (Ka Hikitia).² Kae maihe:
- 15.1 Ko te manakoga ke fau ni filifiliga e lahi ma totoka te taukikilaga o tamaiti ākoga ma ō lātou kaiga ia lātou Kikilaga ke filifili pe ko hea tonu te fehoahoaniga.
- 15.2 Nā kaiga Maoli ma te Pahefika vēna nā komiuniti e lahi ma maua-gofie nā avanoa ki nā fehoahoaniga kehekehe e maua mai nā fakalapotopotoga iē e fakatāua e ki lātou nā fakahinomaga, gagana ma aganuku a iēnei tamaiti ākoga.
- 15.3 E mafai e nā tamaiti ākoga ke maua tutuha ni avanoa ki he kalikalamu e hē fakailoga tagata, e holoholo lelei ma manuia i ō lātou olaga tau ākoakoga.
- 16 E ko mātauia koi lahi lele nā galuega e tatau ke fakatino ke haofia ai pe ko hea te EGL i te ākoakoga ma ona lāla kehekehe. E fakamoemoe au ko te Matāeke e galulue fakatahi ma te Whaikaha ke malamalama ki iēnei vāega ke fatu ai ki loto nā huiga tatau i te taimi e fau ai ma fakatino ai te metotia ke opotia nā fakatinoga.
- 17 Ko te hihitemi fou e aofia ai nā poloka atiake mō he huiga:
- 17.1 He hihitemi fou ke fakatinoa ai nā tautuaga;
- 17.2 E tahui-gofie ki nā manakoga nā fehoahoaniga;
- 17.3 He hihitemi e he fakailoga tino ma fakamaopo;
- 17.4 Nā fehoahoaniga tau ākoakoga mō tagata Maoli ma Pahefika ma o lātou kaiga e fatu lava e nā tagatānuku Maoli ma Pahefika;
- 17.5 He kaufaigaluega e mautū, lava te mafai ma iei te agavaka ke tautali;
- 17.6 He metotia fou mō nā fakatupega ke fehoahoani ai ke tahui ma fakafaigofie te fakatinoga o nā galuega; ma
- 17.7 Fakamākeke atili te fakamaopo ma iētahi fakalapotopotoga.
- 18 Ko na poloka atiake e manakomia ke iei ni huiga mākeke, leva ki te mataloa, e manakomia ai te taimi ke atiake ma fakatino fakalelei ma e manakomia lahi ke fakaauau nā fakatupega. Ko te la kua talohaga aloakia atu ai ki te Matāeke ke fatu he Business Case ke heti ai te fakatupega mō he fauga fou o te hihitemi. E ko lipotia ki te Kapineta ia Iuni 2023 ma te Business Case ma te polokalame galue ke hapoti ai ki te fakatinoga o nā metotia opotia. Te polokalame galue e fatu mai ai he takiala mō nā huiga i te lua tauhaga ka hau, vēna te lima ki te hefulu tauhaga.
- 19 E tāua lele ke fakaogā e tātou nā iloa na maua mai i tēnei Iloiloga ke fai ai ni huiga nei kae koi tātou mafaia. [9(2)(f)(iv) NA HUI] Kae, ko nā vāega iēnei e hē kauamaia ai ni huiga e lahi ki na fakatinoga kua iei pe ono iei ni afainaga e lahi.

¹ Nā Takiala ki te Fakafaigofiega o nā Olaga: Fakalauefa te Mana, e tatau ke vave kāmata, e fakamuamua te tagata, faigofie te fakaogāga, e maua nā vāega tāua ote olaga mahani, e kita mafaia, e fau nā va-fealoaki.

² Ka Hikitia outcome domains: Te Tangata, Te Whānau, Te Kanorautanga, Te Tuakiritanga, Te Rangatiratanga.

FAKAMATALAGA PUIPUIA

Figure 1: Te Tūāpapa

